

LUDWIK KOWALSKI

1885—1943

napisał

W. GOETEL

Żniwo śmierci, które wśród nielicznych geologów polskich wyrwało w czasie wojny bolesne luki, nie oszczędziło także Ludwika Kowalskiego, członka zarządu Polskiego Towarzystwa Geologicznego. —

Ludwik Kowalski urodził się w r. 1885 w Châteauroux we Francji, gdzie ojciec jego przebywał po powstaniu 1863 r. na uchodźstwie. Po powrocie rodziców do Krakowa śp. Ludwik wzrastał już w otoczeniu polskim i nasiąkł głębokim i żarliwym patriotyzmem, który cechował Go aż do śmierci. Po ukończeniu szkoły realnej w Krakowie, studiował na Politechnice w Wiedniu, ukończył ją jako inżynier-chemik i doktoryzował się w r. 1909. Od r. 1910 do 1920 pracował jako asystent i adiunkt chemii fizycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, po czym przeszedł do Państwowego Instytutu Geologicznego, poświęcając się tam, jak również na Akademii Górniczej, której był wykładowcą, pracy w zakresie technologii, a potem także geologii naftowej i węglowej.

Od tego czasu datuje się zainteresowanie Ludwika Kowalskiego zagadnieniami geologicznymi. Z właściwą sobie wybitną zdolnością posiadał wkrótce gruntowne wykształcenie szczególnie w dziedzinach geochemii i geologii terenowej. W tym zakresie znalazł szerokie pole działania, kiedy od r. 1924 rozpoczął pracę eksperta geologicznego w Jaworznickich Komunalnych Kopalniach Węgla, i innych towarzystwach górniczych i technicznych. W licznych pracach geologicznych i geochemicznych opracowywał Kowalski doniosłe zagadnienia głównie naszego zagłębia węglowego, oddając wielkie usługi naszemu przemysłowi i gromadząc rozległe materiały do szczegółowej mapy wschodniej części zagłębia węglowego polskiego, której wykonanie stało się marzeniem Jego życia. Z tego to okresu pochodzi znakomite zdjęcie południowo-wschodniej części zagłębia (okolice Sierszy, Jaworzna, Mysłowic itd.), będące owocem długoletniej, wyteżonej pracy terenowej i oparte na tysiącach własnych obserwacji, oraz wykopów i wierceń, wykonanych na zlecenie Kowalskiego przez towarzystwa kopalniane. O szczegółowości zdjęcia świadczy fakt, że poszczególne jego partie były opracowywane w podziałce katastralnej. Zdjęcie to było w r. 1939 przygotowane do druku, wojna publikację uniemożliwiła.

Mamy nadzieję, że obecnie zdjęcie to będzie mogło być opublikowane i stanie się niewątpliwie świetnym wzorem dokładnej i wnikliwej pracy kartografa geologicznego.

Będąc serdecznym miłośnikiem Tatr i bawiąc rokrocznie na Podhalu zainteresował się Ludwik Kowalski problemami tatrzańskimi. Owocem tych jego zainteresowań jest praca nad źródłami podregłowymi, o której rozprawę wstępną ogłosił w wydawnictwach Komisji Fizjograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Jako naukowiec cechowały L. Kowalskiego dar szczegółowej obserwacji, wielka pracowitość i fanatyczne umiłowanie pracy naukowej oraz szeroka wszechstronność a równocześnie gruntowność w ujmowaniu zagadnień. Umiał on przy tym nader umiejętnie łączyć zagadnienia nauki teoretycznej i praktycznej.

Z zaletami pracownika naukowego łączyły się Jego zalety osobiste: kryształowość charakteru a przy prostocie życia i cichości usposobienia gorącość serca i umysłu. Jako przyjaciel był niezrównany w swej uczynności, dobroci i oddaniu. Ze wzruszeniem wspominam te Jego właściwości, ja, który miałem szczęście zaliczać się do Jego przyjaciół. Ludwik był w przyjaźni szczerym złotem, niezachwianym oparciem w doli i niedoli. Te przymioty Jego charakteru rozblysnęły w całym blasku w czasie okupacji niemieckiej ostatniej wojny. L. Kowalski pracował wtedy jako dyrektor Miejskich Zakładów Ceramicznych w Krakowie i zadanie swego trwania na tym eksponowanym wobec Niemców stanowisku pojmował tak, jak prawy Polak: chronił ludzi jak tylko mógł, narażając na każdym kroku swe życie. Ileż to osób prześladowanych przez Niemców zawdzięczało Mu możność przetrwania straszliwych czasów okupacji!

Gorącość usposobienia Zmarłego wyrażała się tak w przyjaźni, jak w walce. W walce był ten cichy człowiek twardym, bezkompromisowym i nieugiętym.

Kowalskiego cechowało wybitne uspołecznienie. Przez długie lata był członkiem zarządu Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, oddając szczególnie oddziałowi krakowskiemu PTT poważne usługi swymi umiejętnościami technicznymi w dziale budowy schronisk i urządzeń turystycznych. Również przez długi czas pracował w Akademickim Związku Sportowym, jako wszechstronny atleta, pływak, wioślarz i narciarz świecąc młodzieży przykładem wspaniałego sportowca i wychowawcy fizycznego.

Nie szczędził swej pracy również w Polskim Towarzystwie Geologicznym, gdzie był przez szereg lat członkiem zarządu ofiarnym i zabiegliwym.

Los obszedł się z tym szlachetnym człowiekiem srogo. Przeżywszy długie lata w pełnym rodzinnym szczęściu, w czasie drugiej wojny światowej stracił jedyne go syna, doskonale zapowiadającego się inżyniera górniczego-geologa, który zginął w walce z Niemcami i zięcia, rozstrzelanego przez Niemców w Oświęcimiu. Pod tymi ciosami złamał się Ludwik Kowalski jak potężny dąb, rażony piorunem i zmarł 2. V. 1943 w pełni rozkwitu swej pracy.

LOUIS KOWALSKI (Résumé)

Louis Kowalski est né en 1885 à Châteauroux en France où son père s'est établi ayant émigré du pays après l'insurrection de 1863. De retour avec ses parents à Cracovie, Louis Kowalski fut élevé désormais dans un milieu polonais imprégné d'un profond et ardent patriotisme dont il ne se départit pas jusqu'à sa mort. Ayant terminé ses études secondaires dans un lycée réel de Cracovie, il fit l'École Polytechnique de Vienne, en devenant ingénieur chimiste et promu docteur en 1909. A partir de 1910 jusqu'à 1920, il est assistant de chimie physique à l'Université Jagellonienne. Ensuite il passe à l'Institut Géologique de Pologne, s'y consacrant — de même qu'il le faisait à l'Académie de Mines où il donnait aussi des cours — à la technologie, puis, à la géologie du pétrole et de la houille.

De cette époque date l'intérêt de L. Kowalski pour les problèmes géologiques. Grâce à ses facultés remarquables, Kowalski est bientôt parvenu à une connaissance approfondie de la géochimie surtout, et de la géologie de terrain. Un large champ d'activité s'est ouvert pour lui dans ce domaine, lorsqu'il commença, en 1924, à exercer la fonction d'expert géologique dans les «Mines de houille de Jaworzno» ainsi que dans d'autres sociétés de mines ou de technique. Dans ses nombreuses études géologiques et géochimiques, il étudiait surtout les problèmes importants de notre bassin houiller, en rendant de grands services à notre industrie et rassemblant d'abondants matériaux pour dresser une carte détaillée du bassin houiller polonais; l'accomplissement de cette carte était son rêve. De cette époque vient l'excellente carte de la partie sud—est du bassin houiller (les environs de Siersza, Jaworzno, Mysłowice etc.), résultat d'un long et patient travail sur le terrain, basé sur des milliers de ses propres observations ainsi que sur les fouilles et sondages faits par des sociétés de mines à l'instigation de L. Kowalski. Le fait que les parties particulières de cette carte étaient dressées à l'échelle de cadastre témoigne à quel point allait l'exactitude de cette carte. Elle était prête à être imprimée en 1939, mais la guerre a rendu sa publication impossible. Espérons qu'elle pourra paraître à présent et qu'elle deviendra, sans nul doute, un modèle excellent du travail minutieux et pénétrant d'un cartographe géologique.

Grand admirateur de la Tatra et passant chaque année quelques mois dans ces montagnes, L. Kowalski s'intéressa aux problèmes qu'elles présentent. L'étude sur les sources subtatiques en fut le résultat, précédée d'une dissertation préliminaire qu'il publia dans les éditions de la Commission Physiographique de l'Académie Polonaise des Sciences.

Les traits distinctifs de L. Kowalski en tant que savant, consistaient dans le don d'observation précise, la grande assiduité au travail et l'esprit large aussi bien que profond avec lequel il abordait les problèmes. Il savait aussi parfaitement bien unir les problèmes théoriques et pratiques.

A ces qualités de savant venaient se joindre ses qualités morales: fermeté de caractère et ardeur du coeur et de l'esprit, unies à une vie simple et un tempérament tranquille. Il était un ami incomparable: obligeant, dévoué et plein de bonté. J'en parle avec émotion, moi qui avais le bonheur d'appartenir au nombre de ses amis. Son amitié était de l'or pur, inébranlable aux bons et aux mauvais jours. Ces qualités apparurent dans tout leur éclat pendant l'occupation allemande de la dernière guerre. L. Kowalski travaillait alors comme directeur des Établissements Céramiques de la ville de Cracovie et, en bon Polonais, était d'avis qu'en occupant ce poste exposé, il devait protéger tous ceux qu'il pouvait. Et il le faisait au risque de sa vie. Beaucoup de personnes n'ont survécu à la guerre que grâce à lui.

La fermeté de L. Kowalski s'exprimait aussi bien dans la fermeté que dans la lutte. Cet homme si doux devenait dans la lutte austère, intransigeant et inflexible.

L. Kowalski avait de vifs sentiments sociaux. Il était longtemps membre de la direction de la Société Polonaise de Tatra, rendant, surtout à la section cracovienne de cette société, d'importants services, grâce à ses connaissances techniques appliquées à la construction des abris et des aménagements touristiques. Longtemps aussi il prenait activement part à la société Académique des Sports comme athlète, nageur, navigateur et skieur, donnant à la jeunesse l'exemple brillant d'un sportsman admirable et d'un instructeur d'éducation physique. Il ne ménageait pas ses soins aussi pour la Société Géologique de Pologne dont il était pendant de longues années membre de Direction, actif et dévoué.

Spis prac L. Kowalskiego

- 1) 1920. — Podregłowe źródła północnej strony Tatr (Les sources de la zone sub-tatryque du versant nord de la Tatra), *Sprawozd. Kom. Fizjogr. PAU*, t. LIII—LIV, str. 12—27, Kraków.
- 2) 1926. — Projekt für die Wasserbeschaffung u. für den Bau eines Wasserhebewerkes im Gebiete d. Neu-Przemsza Grube bei Brzezinka zum Zwecke d. Nützung durch die Wasserleitung des Kreises Katowice, *Zeitsch. obersch. Berg u. Hüttenm., Ver.*, 65, pp. 447—455, Katowice.
- 3) 1926. — Zum Project d. Wasserhebewerkes im Gebiete d. Neu-Przemsza Grube bei Brzezinka, *Zeitsch. obersch. Berg u. Hüttenm., Ver.*, 65, pp. 827—30, Katowice.
- 4) 1928. — Przyszłość naszego kopalnictwa, a projekty wodociągów dla Zagłębia, *Gaz i Woda*, t. VIII, str. 100—105 i 132—137, Kraków.
- 5) 1930. — Przyczynek do znajomości występowania andezytu na górze Wżar w Kluszkowcach w pow. nowotarskim, *Rocznik Pol. Tow. Geolog.*, t. VI, str. 105—108,, streszcz. niem., Kraków.
- 6) 1934. — Mapa geolog. południowo-wschodniej części pol. Zagłębia Węglowego, *Sprawozd. PAU*, t. 39, nr 10, str. 23—24, Kraków.
- 7) 1936. — Geohydrologisches über die artesischen Wasser des Industriegebietes von Mijaczów, Myszków und Mrzygłów an der oberen Warta (Z geohydrologii wód artezyjskich okręgu przemysłowego Mijaczowa, Myszkowa i Mrzygłodu nad górną Wartą), *Rocznik Pol. Tow. Geolog. (Ann. Soc. Géolog. Pol.)*, t. XII, pp. 658—672, rés. polon., Kraków.
- 8) 1936. — Nieco o hydrografii Brynicy (Beitrag zur Geohydrologie der Brynica), *Rocznik Pol. Tow. Geolog. (Ann. Soc. Géolog. Pol.)*, t. XII, str. 673—684, rés. allm., Kraków.